

Una foto amb Eddy Merckx

Isaac Vilalta Caellas

Durant els anys 70, els millors ciclistes del món van competir per les carreteres del Berguedà. El duel Merckx-Ocaña va multiplicar l'afició en unes edicions de la Setmana Catalana que molts berguedans van immortalitzar amb fotografies i records

**Al meu tiet, per haver-me descobert l'univers d'Eddy Merckx*

El 8 de juliol del 1971, el Tour de França va viure una de les millors etapes de la seva història. Els ciclistes van sortir de Grenoble, als peus dels Alps, i després de només 134 quilòmetres i dos ports de segona categoria, els esperava el final d'etapa en un port de primera que, tot i no ser dels més durs, va quedar gravat a la memòria dels aficionats al ciclisme. Aquell dia, Luis Ocaña va capgirar la història. El portuguès Joaquim Agostinho va atacar al primer port de la jornada. Ocaña el va seguir. També Zoetemelk, que era el mallot groc. I Van Impe. Però no Eddy Merckx, el més gran de tots els temps. L'escamot de quatre va anar ampliant diferències, liderats per un Ocaña embogit que al final es va quedar sol i va arribar a la meta d'Orcières-Merlette destrossant tots els rivals. Ocaña es va convertir en el nou líder de la general, amb Zoetemelk a 8:43 minuts, Van Impe a 9:20 i Merckx a 9:46.

La gesta d'Ocaña, que ja llavors era un ciclista consolidat –havia guanyat una Vuelta, una Setmana Catalana, un Dauphiné i un Campionat d'Espanya, entre d'altres–, era d'una magnitud enorme ja que els seus rivals es trobaven en el seu millor moment. Merckx, per exemple, havia guanyat dos Tour de França,

dos Giro d'Itàlia i un Mundial, i estava al punt més àlgid de la seva carrera. Ocaña, que estava obsessionat amb el belga, l'havia posat contra les cordes i, de fet, aquell dia a Orcières-Merlette va sentenciar el Tour amb una exhibició. Els aficionats al ciclisme no podien aspirar a un escenari millor. O sí... En un esport tan associat a l'èpica i als girs de guió sorprenents, Ocaña va interpretar sempre el paper del rebel, del lluitador, de l'inconformista, de l'indòcil. Va gosar desafiar el rei i això el va portar a la desgràcia. Tres dies després de vestir-se de groc, en plena tempesta i en un descens molt arriscat a Menté, Merckx va caure. Darrere seu ho va fer Ocaña. I després Agostinho i Zoetemelk, que van impactar a sobre del ciclista espanyol. Ocaña, masegat per tot el cos, es negava a retirar-se però no es podia ni aixecar i l'organització el va evacuar en helicòpter. Merckx, quan va conèixer la notícia, també va voler retirar-se perquè no volia guanyar un Tour sense la presència d'un rival a qui admirava. Finalment, aquell 1971, el belga va guanyar la seva tercera ronda francesa. Va ser la de la rivalitat amb Ocaña, el ciclista que el va posar en més dificultats. El duel –esportiu– estava servit i aquell

era només un dels primers capítols. A les carreteres del Berguedà en vindrien més.

Els millors del món al Berguedà

La rivalitat Merckx-Ocaña va atrapar els aficionats de tot el món. El rei havia demostrat que no era imbatible. Ocaña el va tenir atrapat però, almenys fins aquell moment, no havia aconseguit destronar-lo. Això sí, la lluita cos a cos era oberta i el de Conca –també conegut com «l'espanyol de Mont-Marsan»– havia tocat el seu primer Tour amb la punta dels dits fins que se li va escapar a Menté. El seu esperit rebel i lluitador advertia que ho tornaria a intentar. Merckx sabia que Ocaña era el seu principal rival en una època en que brillaven d'altres noms com els de Gimondi, Poulidor, Zoetemelk, Thévenet o José Manuel Fuente «el Tarangu». Però més enllà de ser adversaris a la carretera, l'admiració del belga cap a l'espanyol era notòria i això, lluny d'estovar la rivalitat, la feia encara més gran. Era la noblesa del ciclisme, una situació que enganxava als aficionats. I en aquest context, quan tots dos volien guanyar-ho tot, la lluita per ser el millor es va traslladar a les carreteres del Berguedà. Al llarg de la dècada dels anys 70, la Setmana Catalana va trepitjar en cinc ocasions les carreteres berguedanes i per al record col·lectiu queden les dues cronoescalades entre Casserres i el Santuari de Queralt.

«Ho recordo perfectament. De fet, aquelles Setmana són els meus primers records en el món del ciclisme». Arcadi Ali-

bés, periodista esportiu especialitzat en ciclisme, va viure com un aficionat més aquelles edicions de la Setmana Catalana de la primera meitat dels anys 70. La prova organitzada per la família Sabaté –Joaquim Sabaté pare en fou el primer organitzador fins que va agafar-li el relleu el seu fill, també Joaquim– va viure com a mínim un inici o final d'etapa en alguna població del Berguedà els anys 1972, 1973, 1974, 1975 i 1977. Arcadi Alibés, veí de l'Ametlla de Merola, hi va anar «amb una colla de l'Ametlla, amb un Seat 127 de color vermell. Vam pujar a veure Merckx i Ocaña i va guanyar un ciclista que ni coneixíem». És cert que algunes d'aquelles victòries d'etapa van ser per a noms poc coneguts però d'altres van ser de molt més prestigi. L'any 1972, per exemple, la quarta etapa de la Setmana va arrencar a La Seu d'Urgell i es va acabar al Santuari de Queralt. En total, 202 quilòmetres per decidir el vencedor final, el basc de l'equip Kas Miguel María Lasa. Aquell dia, Lasa va superar els francesos Delisle i Poulidor per pocs metres i, amb la victòria a Queralt, es va situar al capdavant de la general prenent-li el mallot de líder a... Raymond Poulidor «Poupou» que, com no podia ser d'una altra manera, va acabar segon a la general. De l'arribada a Queralt, el Mundo Deportivo va titular que va ser «la coronació de dos grandes campeones: Poulidor y Lasa». L'endemà d'aquell final al Santuari de Queralt, els ciclistes van sortir de Berga per encarar l'última jornada amb final a Mal-

grat de Mar. La Setmana Catalana ja havia tastat les rampes de Queralt i l'experiència va ser molt bona. De fet, allò va ser tan sols el prelude dels millors anys. Però, com és que el millor ciclista mundial va viure aquella història d'amor amb el Berguedà?

Jesús Alsina, l'home clau

Hi ha diferents factors que expliquen el perquè de la presència constant de la Setmana Catalana al Berguedà. D'entrada, l'afició general al ciclisme era la base necessària per a l'acceptació popular que una prova d'aquestes característiques requereix pel que fa a logística. És evident que el duel Merckx-Ocaña, en aquest sentit, feia bona part de la feina. A més, l'atractiu ciclista de les carreteres del Berguedà era un altre punt a favor. Però sobretot va resultar cabdal el paper que van jugar aquells que van tirar del carro. El diari *Dicen* recollia en una entrevista a «un portavoz del Comité Organizador de la Semana Catalana en Berga» les diferents comissions que en formaven part amb un total de vint-i-una persones –tot homes–. El president del Comitè era José Vilardaga Roset i

Les etapes berguedanes de les setmanes catalanes dels anys 70 eren de tant nivell que la premsa, l'esportiva i també la general, n'informava any rere any amb un remarcable seguiment.

quantitat determinada que ens demanava l'organització. I per pagar-ho parlàvem amb alcaldes de la comarca i gent concreta per aconseguir que ens aportessin diners o ens ajudessin a trobar-los. El Jesús Alsina ens deia que ho podíem organitzar però necessitàvem preparar-ho amb set o vuit mesos d'antelació, fins i tot un any. Aleshores en Jesús ens demanava si ens veíem capaços de recollir els diners necessaris. Hi havia gent molt entregada a la feina i al final sempre ho aconseguíem». En l'entrevista publicada al *Dicen* aquell any 1973, el membre de l'organització que el diari no desvela diu: «aunque a simple vista parezca que no [sobre la feina que suposa], estamos trabajando en la organización de esta llegada desde el mes de noviembre». Aquella edició de la Setmana es va disputar a finals de març. I referent al pressupost, explica que es cobreix «gracias al patrocinio del Ayuntamiento de Berga y de la Caja de Ahorros de Manresa. Además, al igual que el año anterior, hemos encontrado una magnífica colaboración en las industrias y comerciantes de Berga y comarca».

Per aconseguir tancar el pressupost calia encaixar diferents peces i una de les més importants era que a la Setmana –i per extensió al Berguedà– hi participessin els millors ciclistes del món. Contactar i convèncer les principals figures era tasca de Joaquim Sabaté, l'organitzador de la Setmana. A partir d'aquí, la bona relació d'Alsina tant amb els directius de la Federació Catalana com amb els de la Setmana permetia tenir una posició preferent. «Quan organitzes una prova així sempre has de mirar qui aconseguixes fer venir a competir. I van ser els anys del ciclisme de veritat amb Merckx, Ocaña, Poulidor...», rememora Lluís Boix. Al *Dicen*, les declaracions al respecte d'aquesta qüestió prenen un caire fins i tot més espiritual: «Estamos convencidos de que es muy difícil conseguir para Berga y concretamente para la montaña de Queralt, centro espiritual del Bergadán [sic], un acontecimiento de esta magnitud y máxima

el president adjunt Buenaventura Rusiñol Viladamat [N.d.A: els noms estan reproduïts tal i com apareixen al *Dicen*], però l'home fort de l'organització era en Jesús Alsina. En aquell extens Comitè Organitzador de l'any 1973 no hi apareix en Lluís Boix, empresari gironellenc que, tot i així, sí que va participar molt activament en les tasques d'aquells anys. Boix recorda que «a Berga hi havia tres figures clau: el Jesús Alsina, el [Joan] Martí de l'A.T.S.A. i l'Isern. L'Alsina estava molt ben connectat amb el president de la Federació Catalana de Ciclisme, tenien molt bona relació i això ajudava molt».

El funcionament era simple gràcies a les bones connexions d'Alsina, però tot i així calia treballar amb temps per resoldre l'obstacle central: «el problema principal era trobar els diners», recorda Lluís Boix. «Organitzar cada final d'etapa valia una

si tenemos en cuenta que Merckx y Ocaña capitanearán la élite del ciclismo mundial que acudirá al santuario, junto a los representantes de los medios de información de toda Europa, ya que un acontecimiento de este tipo es muy difícil de igualar». I així va ser. Lluís Boix afegeix que «van ser uns anys de bona bicicleta. I uns anys en que els que hi vam ser ho vam gaudir molt. Aquí al Berguedà es va fer venir gent molt bona i clar, sortíem molt als diaris». I amb aquest èxit, no es podia somiar en alguna cosa més? «Sempre sortia algú que suggeria demanar una etapa del Tour però se'ns escapava de les mans. Eren massa dies de feina i, a més, no podíem allotjar tots els equips i la caravana. Vèiem que no ho podíem assumir. Però sí que havíem tingut la Vuelta, la Volta i la Setmana. Vam tenir uns deu anys de molta empenta; l'Alsina ho liderava i va aconseguir crear un grup molt entregat. Ell va saber entrar molt bé en els cercles importants a Barcelona i va saber liderar un bon grup al Berguedà que li vam ser fidels».

Trobar Merckx, el tresor més gran

Tornem a la carretera. Si els noms propis de la Setmana Catalana del 1972 al Berguedà van ser els de Miguel María Lasa –primer– i Raymond Poulidor –segon–, l'any 1973 el protagonisme total va ser per al francès Raymond Delisle. Aquell any, la primera etapa de la Setmana va ser Malgrat de Mar-Berga, de 174 quilòmetres i Delisle va arribar en solitari a la meta situada a Queralt. El final, doncs, era enganyós i el francès, un ciclista amb victòries d'etapa al Tour i a la Vuelta, es va imposar en un dia de mal temps per davant dels noms importants: Poulidor i Zoetemelk a 33 segons, Ocaña a 36 segons i Merckx a 43 segons. El belga va patir una avaria al pas per la Font Negra i els seus rivals ho van aprofitar per obrir una mica de forat. A la crònica d'El Mundo Deportivo destacaven que «en la cumbre hacía un frío espantoso». L'endemà, l'etapa va sortir de Guardiola de Berguedà i es va acabar a Andorra. El 1973

Eddy Merckx, el millor ciclista de la història, a Sant Pau de Casserres. TONI VILALTA.

va ser el gran any de Luis Ocaña ja que va guanyar el Tour de França i també la Setmana Catalana. Sens dubte eren els moments de més popularitat de «l'espanyol de Mont-Marsan» i la seva rivalitat amb Merckx ocupava les portades de tots els diaris.

L'any següent, la Setmana va tornar al Berguedà, convertit ja en un punt de referència de l'emblemàtica prova. En aquest cas, Berga va ser el final de la primera etapa. Els ciclistes havien sortit de L'Hospitalet de Llobregat i, després de 179 quilòmetres, un home va arribar en solitari als carrers de Berga. Era l'holandès Cees Bal –guanyador del Tour de Flandes d'aquell mateix any–. Aquella Setmana se la va endur el seu compatriota Joop Zoetemelk. En la posterior edició, la del 1975, la Setmana va ser més berguedana que mai, amb presència en tres etapes dividides en dos dies. Primer, amb el sector matinal de la tercera etapa entre Organyà i Gi-

ronella amb victòria per al magnífic caça etapes belga Rik van Linden per davant de Merckx. Aquell dia, a la tarda es va viure la inoblidable cronoescalada Casserres-Santuari de Queralt. Van ser 25 quilòmetres de lluita en solitari contra el crono i contra les rampes de la Font Negra i de Queralt i la resolució no podia ser més brillant: victòria per a Eddy Merckx amb 19 segons d'avantatge respecte Luis Ocaña. Els aficionats, podien somiar en res millor? Encara a dia d'avui hi ha veïns de diferents pobles berguedans que recorden estupefactes com el millor ciclista de tots els temps va anar de Casserres a Queralt en un dia de fort vent en menys de 42 minuts –41'53», exactament–. Merckx, exhaust, va arribar a confessar que havia sigut la contrarellotge més dura de la seva vida. Amén. Aquells dies, la gent sortia al carrer per veure Merckx –llavors a l'equip Molteni– i aconseguir una foto amb el rei del ciclisme es va convertir en el tresor més preuat. El meu pare –amb el meu tiet com a fotògraf– va ser un dels afortunats. Fins i tot, els que van caçar l'astre belga en moviment guarden aquella foto borrosa com un record únic. L'ascensió a Queralt esta-

va plena de gent però no va ser l'última oportunitat per veure de prop Merckx, Ocaña, Zoetemelk o Gimondi aquell any ja que la sortida de l'etapa de l'endemà va ser també a Berga.

La dècada dels 70 encara guardava un últim capítol en la relació d'amor entre el Berguedà i la Setmana Catalana. Després de quatre edicions consecutives i el parèntesi del 1976, l'any 1977 la Setmana va repetir el format del doble sector. Va ser en la cinquena i definitiva etapa amb una etapa matinal entre Santa Eulàlia de Ronçana i Gironella i una cronoescalada a la tarda que, de nou, va anar de Casserres al Santuari de Queralt. El dominador total d'aquestes dues etapes i de la general final va ser un belga però no el rei, sinó el príncep, Freddy Maertens. El Mundo Deportivo ho va explicar d'una manera molt gràfica, «Maertens por todas partes. Progres a pasos agigantados y por este camino pronto podrá calificárselo de monstruo como a Eddy Merckx en sus buenos tiempos». Aquell any, Merckx hi era present però el seu rendiment no va ser tan bo. Això sí, les escenes entre els aficionats i Merckx es van repetir i aconseguir una foto amb l'aleshores ciclista de

l'equip Fiat tornava a ser l'objectiu principal. Amb el domini de Maertens i l'inici del final de Merckx, es va tancar la dau-rada dècada dels 70 que va unir per sempre el Berguedà amb la Setmana Catalana i el record indissociable de la lluita Merckx-Ocaña, per una banda, i la de les cronoescalades Casserres-Queralt per una altra. Aquells dies de glòria, a més, van deixar un munt d'anècdotes.

Una bici perduda en una fonda a Casserres

Un dels principals inconvenients que patien els organitzadors a l'hora d'acollir etapes de la Setmana –i altres grans proves– era el de trobar allotjament còmode i proper per als equips. Lluís Boix, mà dreta dels homes forts de l'organització, així ho recorda: «un dels problemes que ens trobàvem era com hostatjar la gent. Els havíem de fer anar a hotels fins a Manresa i això resultava incòmode per als ciclistes». A la Fonda Alsina de Casserres van rebre alguns equips en diferents anys. Alfons Alsina, que llavors ajudava els seus pares en el dia a dia del negoci, recorda que «primer van venir l'equip Coelima, que era portuguès, i l'equip Monteverde. Aquí fora, al jardí del darrere, deixaven les bicicletes i les netejaven. L'endemà, quan van marxar per anar a la sortida de l'etapa, un dels dos equips es va deixar una bicicleta i el meu pare, quan ho va veure, va sortir corrent per avisar-los però ja no va trobar-ne els propietaris. Tan sols va poder contactar amb membres de l'altre equip que li van dir que no era seva però que se la quedaven i ja els la farien arribar». D'aquella bici no se'n va saber res més però anys més tard, quan l'equip Huesitos es va allotjar a la mateixa fonda i el pare de l'Alfons va fer bona amistat amb el director de l'equip, va explicar-li l'anècdota. «Aquell home li va dir que havia fet mal fet, que segur que aquella bicicleta no havia arribat mai al seu lloc, que se l'havia d'haver quedat ell!». El Huesitos es va convertir en un habitual a la Fonda Alsina i això va permetre a l'Alfons viure de prop els hàbits

El Caníbal Merckx signant un autògraf (a Xavi Vilalta) a Casserres, punt d'inici de les legendàries contrarellotges (1975 i 1977) Casserres-Queralt de la Setmana Catalana de ciclisme. TONI VILALTA

de corredors i auxiliars. «Al vespre entraven a la cuina a omplir els bidons. No remenaven la nostra cuina però sí que hi tallaven la poma a trossets petits, embolicaven els plàtans i guardaven els Huesitos pels corredors. I ens en regalaven caixes a nosaltres! També anaven al forn d'aquí al costat de casa a demanar-los que els fessin pastís de poma». I en una d'aquelles ocasions van viure una altra situació que a l'Alfons el va sorprendre quan «el director va entrar a la cuina a l'hora de sopar per veure els entrecots, marcant la mida que volien per cada plat. El meu pare els va posar julivert i un raig d'oli però allò va esverar el director que va tornar de cop preguntant què era allò. Ens va avisar que mai més els poséssim julivert i, en efecte, al recollir els plats vam fixar-nos que tots l'havien deixat en un costat del plat».

Aquelles etapes van despertar la curiositat i l'afició dels veïns que es van acostar a la plaça de Casserres per viure de prop la

sortida de la cronoescalada. Un d'aquells aficionats era en Miquel Serra, que va sortir «a veure Ocaña i Merckx. Però quan estàvem per allà mirant, un home de l'organització ens va demanar si volem seguir un ciclista per fer-li d'assistència durant la contrarellotge. Ens van donar una roda per si li passava alguna cosa, vam pujar al Simca1000 i el vam seguir. No recordo qui era, només que era un italià i que anava dels últims. Va anar tot bé i tranquil fins que vam arribar a Cal Marsalet, a l'Espunyola. D'allà fins la

que estava a Berga. Ens vam col·lar, érem molt joves... I allà va ser quan vaig decidir que volia fer de periodista esportiu. Allà va néixer la meua vocació, volia ser com aquells que sempre estaven a prop dels ciclistes». L'Arcadi, que va començar a seguir professionalment el ciclisme en la seva etapa a l'Sport, ha fet d'speaker de la Volta a Catalunya durant vint anys i un any després de començar a treballar a TV3, al 1985, ja va fer el seguiment de la Setmana Catalana. Al seu historial també hi té quinze Tour de França.

Aquell ciclisme queda lluny. «A la Fonda, mentre fèiem el got després de sopar, van sortir els corredors d'un equip amb xanques i vestits de turistes», recorda en Miquel Puig. «L'organització contactava amb nosaltres i ens ho pagaven des de Barcelona, encara fa poc temps vaig llançar totes les factures», lamenta l'Alfons Alsina. «Cada any fèiem el sopar per trobar-nos tots i érem molta gent. Hi havia molt bon ambient. Érem els Amics del Ciclisme del Berguedà», rememora en Lluís Boix, que afegeix que «els berguedans hem d'estar orgullosos d'haver aconseguit portar tota aquesta gent. Eren la flor i nata del ciclisme i els vam tenir a les nostres carreteres». I com a avís, tanca amb un «de gent a pedalar, crec que n'hi ha més ara que no pas als anys 70, veig més gent a les carreteres avui en dia». La Setmana va tornar al Berguedà però ja mai va tornar a ser com abans. L'emblemàtica prova va desaparèixer l'any 2005 i aquella última edició se la va endur Alberto Contador. D'altres proves, com la Vuelta a Espanya i la Volta a Catalunya, també han viscut grans tardes a les muntanyes berguedanes. Eddy Merckx, amb dues victòries finals a la Setmana, els anys 1975 i 1976, i Luis Ocaña, també amb dos títols, al 1969 i al 1973, van ser la guspira que va encendre una passió. I si ara hi ha més gent pedalant que abans i les carreteres segueixen sent les mateixes...

Isaac Vilalta Caellas